

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/192/190/96

KOBIETY O RÓWNOŚCI PŁCI W ŻYCIU ZAWODOWYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Pod koniec listopada '96 w Warszawie odbyło się międzynarodowe forum informacyjne nt. równości mężczyzn i kobiet na rynku pracy oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego. Z raportów przygotowanych na obrady wynika, że problem ten nurtuje wszystkie kraje europejskie.

Sondaż CBOS¹ porusza m.in. kwestię równości kobiet i mężczyzn oraz zagadnienia związane z sytuacją społeczną i zawodową kobiet w Polsce.

OCENA RÓWNOŚCI SZANS KOBIECI I MĘŻCZYŹN

Z raportu przygotowanego na forum wynika, że w Polsce kobiety są dyskryminowane na rynku pracy. Za taką samą pracę są gorzej wynagradzane. Częściej też są ofiarami bezrobocia, mimo że są wykształcone lepiej niż mężczyźni. Z kolei mężczyźni podlegają dyskryminacji, jeśli chodzi o możliwość korzystania z różnych form opieki nad dziećmi (urlopy wychowawcze, opieka nad niepełnosprawnym dzieckiem itp.). Te i inne czynniki, jak również kulturowo usankcjonowany w Polsce podział ról społecznych na kobiece i męskie decydują zapewne o postrzeganiu przez kobiety własnej sytuacji społecznej, zwłaszcza zawodowej.

Opinie o tym, czy w Polsce lepiej żyje się kobietom czy mężczyznom, są stabilne. Podobnie jak trzy lata temu, zdania kobiet na ten temat są podzielone. Ponad dwie piąte respondentek (43%) stwierdza, że lepiej żyje się mężczyznom, a niewiele większa grupa (45%) sądzi, że płeć nie determinuje warunków życia. Warto zauważyć, że opinię, iż lepiej się żyje kobietom niż mężczyznom, podziela niewielki odsetek respondentek.

¹ Badanie „Kobiety '96” przeprowadzono w dniach 9-13 listopada '96 na 1101-osobowej ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych kobiet.

Tabela 1 w procentach

Jak Pani sądzi, czy obecnie w Polsce żyje się lepiej kobietom czy mężczyznom?	Wskazania respondentek według terminów badań	
	1993 ²	1996
Lepiej mężczyznom niż kobietom	41	43
Tak samo mężczyznom i kobietom	46	45
Lepiej kobietom niż mężczyznom	5	6
Trudno powiedzieć	8	7

Poglądy na temat tego, komu żyje się lepiej, wykazują związek przede wszystkim z pozycją zawodową respondentek. Kobiety z wyższym wykształceniem (58%), należące do kadry kierowniczej i inteligencji oraz mieszkanki wielkich miast (po 61%) częściej niż przedstawicielki innych kategorii społecznych mają poczucie, że ich życie jest trudniejsze niż mężczyzn. Są to przede wszystkim kobiety pracujące zawodowo. Jeśli dodamy, że najczęściej opinię tę podzielają kobiety między 25 a 54 rokiem życia, interpretacja narzuca się sama: przekonania te są związane z powszechną w Polsce pracą kobiet „na dwóch etatach” - w miejscu zatrudnienia i w domu.

Przeświadczenie kobiet, że ich życie jest trudniejsze niż mężczyzn, ma też swoje źródło w mniej osobistym postrzeganiu pozycji kobiety w życiu codziennym. Wynika ono z oceny pozycji kobiet na rynku pracy i w życiu publicznym. Ogólnie można stwierdzić, że w tej dziedzinie dokonująca się w Polsce transformacja nie zmieniła sytuacji społecznej kobiet.

Tabela 2 w procentach

Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości:	Kobiety mają większe możliwości		Kobiety mają mniejsze możliwości		Kobiety mają równe możliwości	
	1993	1996	1993	1996	1993	1996
- znalezienia nowej pracy	6	6	59	62	25	24
- prowadzenia z powodzeniem własnej firmy	2	5	44	38	41	43
- utraty pracy	48	48	11	10	32	30
- zrobienia kariery zawodowej	4	6	44	44	39	39
- awansowania na kierownicze stanowisko	2	4	53	52	33	34
- uzyskiwania wyższych zarobków	2	3	61	60	26	28
- zrobienia kariery politycznej	1	2	63	68	23	18
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.						

² Badanie „Kobiety ‘93” zrealizowane przez CBOS we współpracy z Oxford University w dniach 7-19 sierpnia ‘93 na 1087-osobowej ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych kobiet.

Łatwo zauważyć, że kobiety są przeświadczone o tym, iż mają gorszą pozycję na rynku pracy i w zakładzie pracy. Dominują opinie, że kobietom trudniej jest znaleźć pracę i łatwiej ją utracić, trudniej uzyskać awans na kierownicze stanowisko i wysokie zarobki, a ponadto - że droga do kariery politycznej jest trudniejsza dla kobiet niż mężczyzn.

Relatywnie największą równość obu płci postrzegają kobiety w odniesieniu do możliwości prowadzenia własnej firmy i zrobienia kariery zawodowej. Jednak w tych przypadkach należy raczej mówić o polaryzacji opinii niż poczuciu równości z mężczyznami. Kobiety, które z racji wyższego wykształcenia teoretycznie mają największe szanse sukcesu zawodowego, najczęściej oceniają możliwości kobiet jako mniejsze niż mężczyzn. Ogólnie można stwierdzić, że - z wyjątkiem kobiet z wykształceniem podstawowym, które w największym stopniu nie mają wyrobionej opinii - nierówność płci w życiu zawodowym postrzegana jest tym wyraźniej, im wyższe wykształcenie respondentek. Można stąd wnosić, że problem równości szans zawodowych kobiet i mężczyzn wyraźniej dostrzegają te kobiety, które mają wyższe aspiracje zawodowe i większe oczekiwania związane z osobistym wykształceniem. Za taką interpretacją przemawia również fakt, iż ze wszystkich grup społeczno-zawodowych najostrej postrzegają nierówność płci w życiu zawodowym i politycznym przedstawicielki kadry kierowniczej i inteligencji. Poczucie równości z mężczyznami w drodze do awansu i kariery zawodowej stosunkowo najczęściej deklarują kobiety z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Tak więc można powiedzieć, że dominujące wśród większości kobiet przekonanie o nierówności płci w pracy jest dodatkowo modyfikowane przez osobiste doświadczenia i aspiracje zawodowe.

Tabela 3

w procentach

Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości w znalezieniu nowej pracy :	Wykształcenie			
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe
- kobiety mają większe możliwości	7	6	6	1
- kobiety mają mniejsze możliwości	58	58	65	82
- kobiety mają równe możliwości	21	30	25	14
Trudno powiedzieć	14	6	4	3

Tabela 4

w procentach

Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości w awansowaniu na kierownicze stanowisko :	Wykształcenie			
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe
- kobiety mają większe możliwości	3	6	3	2
- kobiety mają mniejsze możliwości	52	44	56	62
- kobiety mają równe możliwości	27	44	35	34
Trudno powiedzieć	18	6	5	2

Tabela 5

w procentach

Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości w zrobieniu kariery zawodowej :	Wykształcenie			
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe
- kobiety mają większe możliwości	4	9	6	3
- kobiety mają mniejsze możliwości	42	39	46	67
- kobiety mają równe możliwości	33	46	43	30
Trudno powiedzieć	22	7	6	0

Tabela 6

w procentach

Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości w zrobieniu kariery politycznej :	Wykształcenie			
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe
- kobiety mają większe możliwości	2	3	3	0
- kobiety mają mniejsze możliwości	62	68	73	77
- kobiety mają równe możliwości	16	23	17	13
Trudno powiedzieć	21	7	6	10

Powyższe dane warto uzupełnić informacją, że opinie o nierówności płci na rynku pracy nie wykazują związku z obecnym stosunkiem do zatrudnienia. O dyskryminacji kobiet w jednakowym stopniu przekonane są zarówno kobiety aktywne zawodowo, jak i te, które - z różnych powodów - nie pracują. Może to świadczyć o zakorzenionym wśród wszystkich kobiet poczuciu dyskryminacji, które znajduje potwierdzenie w codziennych obserwacjach. Interpretacja ta wynika także z odpowiedzi na otwarte pytanie o uzasadnienie, dlaczego kobiety mają mniejsze możliwości. Zadaliśmy je tym respondentkom, które zadeklarowały (choć raz), że kobiety mają mniejsze szanse na rynku pracy. Po lekturze odpowiedzi na to

pytanie trudno oprzeć się wrażeniu, że kobiety są z tym faktem pogodzone. Wśród przyczyn tego stanu rzeczy najczęściej wskazują bowiem konsekwencje wynikające z „natury kobiety” i jej oddania rodzinie, a nie z nieuzasadnionej dominacji mężczyzn na polu aktywności zawodowej.

Tabela 7

w procentach

A dlaczego, Pani zdaniem, kobiety mają mniejsze możliwości?*	Wskazania respondentek według terminów badań	
	1993 (N=876)	1996 (N=938)
Kobiety w większym stopniu są obarczone obowiązkami rodzinnymi	48	55
Kobiety są dyskryminowane przez pracodawców	20	26
Jest to wynik tradycyjnego, stereotypowego myślenia o roli kobiety, zawsze tak było i będzie	14	14
Kobiety mają gorsze niż mężczyźni predyspozycje do pracy (są słabsze fizycznie, mniej zdolne, mniej inteligentne itp.)	20	14
Jest wiele miejsc pracy, zawodów, w których kobiety nie mogą pracować	11	11
Mężczyźni są bardziej przedsiębiorczy	9	5
Inne powody	5	6

* Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ można było podać więcej niż jedno uzasadnienie.

W ciągu ostatnich trzech lat wzrosło wśród kobiet przekonanie, że na nich spoczywa ciężar obowiązków domowych i rodzinnych, utrudniających samorealizację zawodową. Zwiększyło się też poczucie dyskryminacji kobiet na rynku pracy przez pracodawców. Nieco zmalało poczucie niższości kobiet, wynikające z postrzegania tej płci jako słabszej fizycznie i intelektualnie. Inne wskaźniki pozostały bez zmian.

Argumenty uzasadniające mniejsze możliwości zatrudnienia i sukcesu zawodowego kobiet informują o funkcjonowaniu również w świadomości kobiet wyraźnego podziału ról. Niektóre z nich wskazują na naturalną różnicę płci, potrzeb emocjonalnych i psychicznych, które sprawiają, że kobieta woli więcej czasu poświęcić domowi i dzieciom. Te wypowiedzi dotyczą zwłaszcza okresu wychowywania potomstwa i nie mają znaczenia wartościującego. Można zatem przypuszczać, że „poświęcenie się domowi” nie jest postrzegane jako dyskryminacja, ale raczej wybór środka ciężkości między rodziną a pracą. Wzrost odsetka kobiet wskazujących na dom i rodzinę jako przyczynę ograniczeń ich możliwości

zawodowych sugeruje, że matkom coraz trudniej jest pogodzić obowiązki domowe i zawodowe. Może się to wiązać ze zmieniającymi się warunkami pracy (wydłużeniem czasu pracy, wzrostem dyscypliny i wymagań stawianych pracownikom) i instytucjonalnej opieki nad dziećmi (wysokie koszty odpłatnej opieki nad małymi dziećmi).

Stwierdzenie, że na rynku pracy jest więcej ofert zatrudnienia dla mężczyzn, również nie nosi znamion poczucia dyskryminacji, ale raczej jest podkreśleniem naturalnej biologicznej różnicy płci. Trudno orzec, ile jest poczucia dyskryminacji, a ile aprobaty lub pogodzenia się z losem w uzasadnieniu, że sytuacja kobiet wynika z tradycyjnego, stereotypowego myślenia o podziale ról społecznych i przypisania ich według płci. Nie ma jednak wątpliwości, że co czwarta kobieta odpowiadająca na to pytanie odczuwa dyskryminację zawodową („kobiety są dyskryminowane przez pracodawców”), a co piąta - deklaruje poczucie niższości własnej płci stwierdzając, że kobiety są słabsze, mniej zdolne, mniej inteligentne (14%) oraz mniej przedsiębiorcze (5%) niż mężczyźni.

BYĆ KOBIEĄ...W PRACY

Ponad połowa ankietowanych kobiet (53%) jest zdania, że najlepszy jest partnerski układ w rodzinie, w którym mężczyzna i kobieta w jednakowym stopniu zajmują się pracą zawodową. Zdecydowana większość kobiet aktywnych zawodowo (84%) jest zadowolona ze swojej pracy, większość też nie obawia się jej utraty (65%). Ponad połowa (52%) z nich nie zrezygnowałaby ze swojej pracy, nawet gdyby warunki finansowe pozwalały na pozostanie w domu. Jednocześnie spośród aktywnych zawodowo kobiet tylko nieliczne zajmują najwyższe stanowiska w swoich zakładach pracy lub administracji państwowej (niepełna 1%) bądź też pracują na własny rachunek (2%). Można więc powiedzieć, że dla dużej części kobiet praca nie jest przykrym przymusem. Z tego faktu jednak nie wynika, iż daje im ona satysfakcję, nadzieję na szybki awans, duże zarobki etc.

Respondentki, które mają lub miały w przeszłości doświadczenia związane z pracą zawodową, zapytaliśmy o opinie dotyczące sytuacji kobiet w ich macierzystym zakładzie. Wynika z nich jasno, że postrzegają one przedstawicielki własnej płci jako pracowników

równie dobrych jak mężczyźni lub lepszych, nie liczą na żadną taryfę ulgową ze strony zwierzchników, ale nie mają poczucia równości z mężczyznami przy nagradzaniu i wynagradzaniu za pracę.

Tabela 8

w procentach

Czy w Pani firmie, zakładzie pracy, kobiety pracujące na mniej więcej równorzędnych stanowiskach z mężczyznami wykonują (wykonywały) swoją pracę:	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 ³ (N=645)	1995 ⁴ (N=649)	1996 (N=832)
- lepiej od mężczyzn	24	31	27
- tak samo jak mężczyźni	61	58	51
- gorzej od mężczyzn	4	4	2
Trudno powiedzieć	11	7	21

W porównaniu z wynikami poprzednich sondaży obecnie mniej ankietowanych wyraża pogląd, że kobiety i mężczyźni zatrudnieni na równorzędnych stanowiskach pracują tak samo. Być może jest to konsekwencja znacznego wzrostu odsetka wskazań „trudno powiedzieć”. Jedną z możliwych przyczyn wyjaśnienia tego wzrostu są zmiany na rynku pracy i w strukturze zatrudnienia, wobec których osoby starsze nie mają wyrobionego zdania. Za taką interpretacją przemawia fakt, że brak opinii o stosunku do obowiązków służbowych w zależności od płci pracownika najczęściej deklarują respondentki najstarsze (30%). Fakt, że brak opinii jest jeszcze częstszy wśród osób mających doświadczenia w pracy na stanowiskach robotniczych (38% - robotnice wykwalifikowane i 34% - robotnice niewykwalifikowane), może oznaczać, iż kobiety zatrudnione na przykład w zakładach sfeminizowanych powstrzymują się od jej wyrażania, ponieważ nie mają możliwości porównań. Nie zmienia to jednak ogólnego wniosku, że zdecydowana większość kobiet jest zdania, iż wykonują one swoje obowiązki zawodowe tak samo jak mężczyźni.

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia”, 11-14 grudnia ‘92, ogólnopolska reprezentatywna próba losowa dorosłej ludności (N=1188). Wszystkie pytania dotyczące kobiet zrealizowano na zlecenie dziennika „Rzeczpospolita”.

⁴ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia”, 6-9 stycznia ‘95, ogólnopolska reprezentatywna próba losowa dorosłej ludności (N=1230). Wszystkie pytania dotyczące kobiet zrealizowano na zlecenie dziennika „Rzeczpospolita”.

Największa część ankietowanych kobiet twierdzi, że płeć nie ma znaczenia dla wykonywania pracy na określonym stanowisku. Respondentki wyrażające taki pogląd są grupą mało zróżnicowaną wewnątrznie. Można też stwierdzić, że opinie te przeważają we wszystkich grupach społecznych i demograficznych.

O tym, że kobiety są lepszymi pracownikami niż mężczyźni, najczęściej przekonane są respondentki z wyższym wykształceniem (39%) oraz emerytki (37%).

Opinii, że kobiety pracują tak samo jak ich koledzy, towarzyszy poczucie braku równości szans awansu. Mimo że w porównaniu z wynikami poprzedniego sondażu zmalała (o 11 punktów procentowych) liczba wskazań o nierówności szans, to nadal największa grupa (35%) uważa, że o awans zawodowy trudniej jest kobietom niż mężczyznom. Co ósma jest odmiennego zdania, a co czwarta ocenia, że szanse obu płci są jednakowe.

Tabela 9

w procentach

Czy kobiety pracujące w Pani firmie, zakładzie pracy częściej czy rzadziej są (były) przenoszone na wyższe stanowiska?	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=819)
Częściej niż mężczyźni	14	8	12
Równie często jak mężczyźni	28	30	26
Rzadziej niż mężczyźni	41	46	35
Trudno powiedzieć	17	16	27

Respondentki najmłodsze (do 24 roku życia) oraz kobiety z wyższym wykształceniem w największym stopniu oceniają swoje możliwości awansu zawodowego na równi z mężczyznami. W tych grupach socjospołecznych dominuje poczucie równości szans. Jednak przedstawicielki kadry kierowniczej i inteligencji, a więc osoby już zajmujące samodzielne stanowiska mają podzielone zdania na ten temat. Liczby zwolenniczek opinii o równości szans kobiet i mężczyzn (34%) oraz oceniających te szanse jako mniejsze (30%) są zbliżone. Trzeba zaznaczyć, że wysokie odsetki wskazań „trudno powiedzieć” we wszystkich grupach społecznych i demograficznych nakazują zachowanie dużej ostrożności przy wnioskowaniu. Zastrzeżenie to dotyczy wszystkich omawianych zagadnień.

W odniesieniu do wynagradzania za pracę respondentki mają mniejsze poczucie nierówności szans niż przy ocenie możliwości awansu. Największa część (43%)

ankietowanych uważa, że są one jednakowe dla przedstawicieli obu płci, jednak częściej niż co trzecia (37%) deklaruje poczucie dyskryminacji kobiet.

Tabela 10 w procentach

Czy kobiety pracujące w Pani firmie, zakładzie pracy zarabiają (zarabiała) więcej czy mniej niż mężczyźni?	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=829)
Więcej niż mężczyźni	5	3	4
Mniej więcej tyle samo, co mężczyźni	48	50	43
Mniej niż mężczyźni	37	41	37
Trudno powiedzieć	9	6	16

Ocena wysokości zarobków osiągniętych przez kobiety i mężczyzn pracujących na równorzędnych stanowiskach najczytelniej związana jest z wykształceniem. Związek ten można określić następująco: im wyższe jest wykształcenie respondentek, tym częściej są one zdania, że kobiety zarabiają tyle samo, co ich koledzy „po fachu” i tym rzadziej deklarują poczucie dyskryminacji kobiet w swoich zakładach pracy.

W porównaniu z poprzednim pomiarem umocniło się przekonanie, że w pracy stawiane są kobietom takie same wymagania jak mężczyznom. Opinia taka przeważa we wszystkich grupach społeczno-zawodowych i demograficznych.

Tabela 11 w procentach

Czy kobiety pracujące w Pani firmie, zakładzie pracy są (były) traktowane przez zwierzchników bardziej czy mniej ulgowo niż mężczyźni?	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=829)
Bardziej ulgowo niż mężczyźni	18	19	13
Tak samo jak mężczyźni	64	58	62
Mniej ulgowo niż mężczyźni	9	14	9
Trudno powiedzieć	9	9	16

Z łącznej analizy odpowiedzi na pytania o możliwości awansu i zarobków kobiet (ocena równości szans w obydwu kwestiach) wynika, że 17% respondentek odczuwa dyskryminację kobiet w obydwu przypadkach, 14% - ma poczucie równości z mężczyznami w swoim zakładzie, a tylko nieliczne (1%) - postrzegają uprzywilejowanie pozycji kobiet. Większość wymienia jedną z form nierównego traktowania płci: albo w odniesieniu do

zarobków, albo w stosunku do możliwości awansu na wyższe stanowisko. Znaczna część kobiet nie ma wyrobionego zdania na temat zjawiska dyskryminacji płci w ich zakładzie pracy.

Poczucie dyskryminacji zawodowej kobiet najczęściej deklarują pracownice fizyczno-umysłowe (28%) oraz respondentki żyjące w złych warunkach materialnych. Natomiast równość kobiet i mężczyzn w pracy najczęściej dostrzegają kobiety wykształcone (28%), zwłaszcza przedstawicielki kadry kierowniczej i inteligencji (31%).

Ogólnie można więc powiedzieć, że postrzeganie równości szans kobiet i mężczyzn we własnym zakładzie pracy wykazuje związek z osobistą pozycją zawodową (wykształcenie, kwalifikacje) i materialną.

KOBIETY W ŻYCIU PUBLICZNYM

W ostatnich latach wzrosła aktywność kobiet w życiu publicznym i na scenie politycznej. Choć ciągle niewiele z nich zajmuje najwyższe stanowiska w administracji państwowej czy na najwyższych szczeblach struktur partyjnych i związkowych, to ich działalność jest widoczna. Wystarczy wspomnieć, że kobieta piastowała urząd premiera, kandydowała do fotela prezydenckiego, sprawuje urząd prezesa największego banku państwowego itp. Kobiety coraz częściej kierują instytucjami samorządowymi, organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami. Być może jest to początek przełamywania stereotypowego, mocno osadzonego w polskiej kulturze podziału ról - na te dostępne dla kobiet i zastrzeżone dla mężczyzn.

O postrzeganie udziału kobiet w życiu publicznym pytaliśmy już po raz trzeci. W porównaniu z poprzednimi pomiarami wzrosło przekonanie, że więcej kobiet powinno zajmować stanowiska w administracji państwowej, przedsiębiorstwach, w wymiarze sprawiedliwości. Nie zmieniła się opinia o udziale kobiet w życiu politycznym: w rządzie i działalności partyjnej. Podobnie jak w latach poprzednich, znacząca część kobiet jest zgodna co do tego, że we wszystkich wymienionych sferach życia publicznego kobiety powinny mieć większy udział niż obecnie.

Tabela 12

w procentach

Czy, Pani zdaniem, więcej czy też mniej kobiet niż obecnie powinno zajmować kierownicze, odpowiedzialne stanowiska w rządzie :	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=1101)
- więcej niż obecnie	46	48	49
- tyle samo	27	28	23
- mniej niż obecnie	11	9	13
Trudno powiedzieć	16	15	15

Opinie o zajmowaniu przez kobiety odpowiedzialnych stanowisk rządowych związane są z wykształceniem i pozycją społeczną respondentek. Aprobata zwiększenia aktywności politycznej kobiet deklaruje połowa ankietowanych. Dominuje ona we wszystkich kategoriach społeczno-demograficznych i rośnie wraz z wykształceniem. Ogólnie można stwierdzić, że im wyższa pozycja społeczna badanych kobiet, tym częściej deklarują one potrzebę zwiększenia udziału kobiet w rządzie. Z faktu, że respondentki niewykształcone oraz rolniczki częściej niż pozostałe są zdania, że za dużo kobiet zajmuje wysokie stanowiska, wynika, iż w ich opinii nie jest to miejsce dla kobiet.

Te same czynniki kształtują pogląd o aktywności politycznej kobiet na kierowniczych stanowiskach partyjnych. Potrzebę jej zwiększenia deklaruje co trzecia respondentka, ale co piąta wyraża przeciwną opinię.

Tabela 13

w procentach

Czy, Pani zdaniem, więcej czy też mniej kobiet niż obecnie powinno zajmować kierownicze, odpowiedzialne stanowiska w partiach politycznych :	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=1101)
- więcej niż obecnie	30	31	33
- tyle samo	28	30	29
- mniej niż obecnie	18	19	19
Trudno powiedzieć	24	20	20

Zdania na temat zajmowania przez kobiety kierowniczych stanowisk w administracji państwowej są podzielone: dwie piąte badanych uważa, że więcej przedstawicielek płci pięknej powinno uczestniczyć w tej sferze życia publicznego, ale niewiele mniej jest zadowolonych z obecnego stanu rzeczy.

Tabela 14

w procentach

Czy, Pani zdaniem, więcej czy też mniej kobiet niż obecnie powinno zajmować kierownicze, odpowiedzialne stanowiska w administracji państwowej :	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=1101)
- więcej niż obecnie	33	32	40
- tyle samo	36	43	37
- mniej niż obecnie	15	9	9
Trudno powiedzieć	16	16	14

Akceptacja zwiększenia liczby kobiet na wysokich stanowiskach administracyjnych jest tym większa, im wyższe wykształcenie badanych. Warto też zaznaczyć, że relatywnie niewielki procent kobiet uważa, że w administracji państwowej jest ich za dużo. Bardzo zbliżone poglądy deklarują respondentki w odniesieniu do aktywności zawodowej kobiet w sądownictwie.

Tabela 15

w procentach

Czy, Pani zdaniem, więcej czy też mniej kobiet niż obecnie powinno zajmować kierownicze, odpowiedzialne stanowiska w sądownictwie :	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=1101)
- więcej niż obecnie	31	28	37
- tyle samo	36	42	36
- mniej niż obecnie	13	12	11
Trudno powiedzieć	20	18	16

Poglądy dotyczące udziału kobiet w zarządzaniu przedsiębiorstwami państwowymi nie odbiegają od opinii o ich aktywności w innych sektorach życia publicznego.

Tabela 16

w procentach

Czy, Pani zdaniem, więcej czy też mniej kobiet niż obecnie powinno zajmować kierownicze, odpowiedzialne stanowiska w przedsiębiorstwach przemysłowych :	Wskazania respondentek według terminów badań		
	1992 (N=645)	1995 (N=649)	1996 (N=1101)
- więcej niż obecnie	25	26	30
- tyle samo	37	41	35
- mniej niż obecnie	18	14	16
Trudno powiedzieć	20	19	19

Podsumowując można powiedzieć, że największa część ankietowanych uważa, iż kobiety powinny być bardziej widoczne w rządzie, administracji państwowej i sądownictwie (37-49% wskazań). Mniej chętnie kobiety widzą siebie na eksponowanych stanowiskach partyjnych i w zarządzaniu przedsiębiorstwami państwowymi.

Mniej więcej co czwarta kobieta uważa, że obecne proporcje udziału kobiet i mężczyzn we władzach rządowych i partyjnych są właściwe, a mniej więcej co trzecia - że obecny udział kobiet w sądownictwie, administracji państwowej i kierowaniu przedsiębiorstwami jest wystarczający.

Większość kobiet uważa, że pracodawcy traktują je tak samo jak mężczyzn, a ponad trzy czwarte z nich ocenia, że kobiety wykonują swoje obowiązki zawodowe na równi z mężczyznami lub lepiej. Dominuje też przekonanie, że kobietom łatwiej jest stracić pracę i trudniej ją znaleźć. Problem dyskryminacji kobiet najczęściej postrzegają te respondentki, które z racji wykształcenia i kwalifikacji mają najwyższe aspiracje zawodowe i największe szanse na sukces zawodowy.

Należy podkreślić, że problem nierównego traktowania kobiet i mężczyzn przez pracodawców jest bardziej krytycznie postrzegany w skali kraju niż we własnym zakładzie pracy. Ponad połowa ankietowanych uważa, że w Polsce kobiety mają mniejsze niż mężczyźni możliwości awansu na kierownicze stanowiska i uzyskiwania wysokich zarobków (odpowiednio 52 i 60%). Jednak w miejscu pracy praktyki takie obserwuje (lub obserwowała) co trzecia ankietowana (odpowiednio 35 i 37%).

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak Pani sądzi, czy obecnie w Polsce żyje się lepiej kobietom czy mężczyznom?
 1 - Lepiej mężczyznom niż kobietom; 2 - Tak samo mężczyznom i kobietom;
 3 - Lepiej kobietom niż mężczyznom

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	45	6	7	1101
Wiek					
do 24 lat	36	56	4	4	145
25-34	46	47	4	3	185
35-44	49	44	4	3	236
45-54	48	38	6	8	178
55-64	40	43	7	10	158
65 lat i więcej	35	43	9	13	198
Stan cywilny					
Panna	44	47	3	5	139
Mężatka	44	46	4	6	736
Rozwódka	48	32	15	4	36
Wdowa	34	42	10	13	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	37	48	6	8	392
Miasto do 20 tys.	37	51	7	4	135
od 21 do 100 tys.	40	48	5	6	226
101-500 tys.	47	39	6	7	214
501 tys.i więcej mieszk.	61	32	1	6	133
Region					
Północny	48	42	7	3	96
Zachodni	41	44	7	7	122
Środkowozachodni	41	44	5	10	158
Środkowy	51	36	3	9	203
Wschodni	37	46	12	6	137
Południowo-wschodni	31	59	4	6	173
Południowo-zachodni	48	44	3	5	196
Wykształcenie					
Podstawowe	37	45	7	12	373
Zasadnicze zawodowe	40	47	7	5	253
Średnie	47	45	4	4	411
Wyższe	58	34	3	4	64
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	61	34	4	1	65
Prac.umysł.niż.szczebla	50	43	3	4	140
Pracownicy fiz.- umysł.	45	50	2	3	80
Robotnicy wykwalifikowani	46	50	0	4	66
Robotnicy niewykwalifik.	32	55	3	11	32
Rolnicy	41	45	8	6	74
Prywatni przedsiębiorcy	55	39	6	0	24
Bierni zawodowo					
Renciści	32	48	9	11	185
Emeryci	39	40	8	13	200
Uczniowie i studenci	52	42	0	5	32
Bezrobotni	54	39	5	2	83
Gospodynie domowe i inni	36	53	6	5	119
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	40	50	5	5	164
151 - 225	44	45	4	6	148
226 - 325	45	43	6	6	269
326 - 425	40	45	6	9	214
Powyżej 426 zł	47	42	5	6	242
Ocena własnych war. mater.					
Złe	44	41	6	10	356
Średnie	41	48	4	6	474
Dobre	45	44	7	4	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	54	5	6	103
Raz w tygodniu	42	44	6	8	649
Kilka razy w roku	45	46	5	5	274
W ogóle nie uczestniczy	48	39	5	9	74
Poglądy polityczne					
Lewica	38	51	6	5	162
Centrum	47	45	4	4	258
Prawica	47	42	7	4	254
Trudno powiedzieć	40	45	5	11	424

Tabela 2. Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości znalezienia nowej pracy? 1 - Kobiety mają większe możliwości; 2 - Kobiety mają mniejsze możliwości; 3 - Równe możliwości

	(%)				Liczba osób
	1	2	3	Trudno powiedzieć	
Ogółem	6	62	24	8	1101
Wiek					
do 24 lat	9	53	36	2	145
25-34	6	56	31	6	185
35-44	6	69	18	7	236
45-54	6	64	23	7	178
55-64	5	64	22	10	158
65 lat i więcej	5	59	19	16	198
Stan cywilny					
Panna	10	61	27	2	139
Mężatka	6	62	25	8	736
Rozwódka	3	84	8	5	36
Wdowa	3	58	23	15	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	61	24	11	392
Miasto do 20 tys.	7	63	27	4	135
od 21 do 100 tys.	6	62	25	7	226
101-500 tys.	9	58	25	8	214
501 tys.i więcej mieszk.	8	67	18	7	133
Region					
Północny	5	63	26	6	96
Zachodni	9	62	21	8	122
Środkowo-zachodni	4	58	29	8	152
Środkowy	12	62	16	9	203
Wschodni	6	58	26	10	153
Południowo-wschodni	2	67	23	8	173
Południowo-zachodni	3	61	28	8	196
Wykształcenie					
Podstawowe	7	58	21	14	373
Zasadnicze zawodowe	6	58	30	6	253
Średnie	6	65	25	4	411
Wyższe	1	82	14	3	64
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	1	75	23	1	65
Prac.umysł.niż.szczebla	7	64	26	2	140
Pracownicy fiz.- umysł.	4	54	37	5	80
Robotnicy wykwalifikowani	4	58	28	10	66
Robotnicy niewykwalifik.	19	59	14	8	32
Rolnicy	6	59	27	8	74
Prywatni przedsiębiorcy	14	54	28	3	24
Bierni zawodowo					
Renciści	5	64	18	14	185
Emeryci	5	58	22	15	200
Uczniowie i studenci	19	43	38	0	32
Bezrobotni	4	81	11	3	83
Gospodynie domowe i inni	6	57	31	6	119
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	3	67	25	5	164
151 - 225	8	64	21	7	148
226 - 325	8	57	25	9	269
326 - 425	6	65	21	8	214
Powyżej 426 zł	4	61	26	9	242
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	64	20	9	356
Średnie	6	61	24	9	474
Dobre	6	60	29	5	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	48	28	17	103
Raz w tygodniu	6	63	24	8	649
Kilka razy w roku	5	62	26	7	274
W ogóle nie uczestniczy	9	69	16	5	74
Poglądy polityczne					
Lewica	9	60	27	4	162
Centrum	5	66	23	6	258
Prawica	5	68	22	5	254
Trudno powiedzieć	6	56	25	13	424

Tabela 3. Czy, Pani zdaniem, obecnie kobiety w porównaniu z mężczyznami mają mniejsze, większe czy też równe możliwości utraty pracy? 1 - Kobiety mają większe możliwości; 2 - Kobiety mają mniejsze możliwości; 3 - Równe możliwości

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	10	30	11	1101
Wiek					
do 24 lat	44	8	41	7	145
25-34	45	11	33	11	185
35-44	50	9	33	7	236
45-54	51	11	29	9	178
55-64	53	14	22	11	158
65 lat i więcej	46	9	23	22	198
Stan cywilny					
Panna	55	10	28	7	139
Mężatka	48	10	32	10	736
Rozwódka	69	11	13	7	36
Wdowa	42	11	27	20	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	47	10	29	14	392
Miasto do 20 tys.	45	14	36	5	135
od 21 do 100 tys.	46	8	37	9	226
101-500 tys.	49	11	27	13	214
501 tys.i więcej mieszk.	58	10	21	11	133
Region					
Północny	58	11	23	9	96
Zachodni	51	8	29	11	122
Środkowozachodni	39	9	40	12	158
Środkowy	50	16	22	12	203
Wschodni	38	16	35	11	153
Południowo-wschodni	54	7	29	11	173
Południowo-zachodni	51	6	31	12	196
Wykształcenie					
Podstawowe	42	13	28	17	373
Zasadnicze zawodowe	44	7	37	11	253
Średnie	55	10	29	6	411
Wyższe	56	11	22	11	64
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	51	7	34	8	65
Prac.umysł.niż.szczebla	51	11	35	3	140
Pracownicy fiz.- umysł.	44	10	38	8	80
Robotnicy wykwalifikowani	55	4	29	12	66
Robotnicy niewykwalifik.	40	13	33	14	32
Rolnicy	39	11	37	13	74
Prywatni przedsiębiorcy	31	36	30	3	24
Bierni zawodowo					
Renciści	51	12	21	15	185
Emeryci	48	9	26	17	200
Uczniowie i studenci	36	9	43	12	32
Bezrobotni	60	12	22	6	83
Gospodynie domowe i inni	46	6	35	13	119
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	46	14	30	9	164
151 - 225	45	10	32	12	148
226 - 325	49	9	31	11	269
326 - 425	50	13	27	10	214
Powyżej 426 zł	53	9	28	11	242
Ocena własnych war. mater.					
Złe	48	13	27	11	356
Średnie	47	10	31	13	474
Dobre	51	7	34	8	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	49	7	27	18	103
Raz w tygodniu	50	10	30	11	649
Kilka razy w roku	42	12	36	10	274
W ogóle nie uczestniczy	60	15	17	8	74
Poglądy polityczne					
Lewica	54	10	30	6	162
Centrum	56	8	28	7	258
Prawica	55	13	22	10	254
Trudno powiedzieć	38	10	36	17	424

Tabela 4. Czy w Pani firmie, zakładzie pracy kobiety pracujące na mniej więcej równorzędnych stanowiskach z mężczyznami wykonują (wykonywały) swoją pracę: 1 - lepiej od mężczyzn; 2 - tak samo jak mężczyźni; 3 - gorzej od mężczyzn (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	51	2	21	832
Wiek					
do 24 lat	23	56	0	21	91
25-34	20	60	0	20	164
35-44	24	54	1	21	197
45-54	30	46	3	22	148
55-64	38	50	2	11	115
65 lat i więcej	28	36	6	30	116
Stan cywilny					
Panna	27	48	0	25	94
Mężatka	26	53	1	20	581
Rozwódka	22	54	3	21	35
Wdowa	29	42	5	24	122
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	55	2	18	200
Miasto do 20 tys.	26	54	2	18	122
od 21 do 100 tys.	25	50	1	24	195
101-500 tys.	26	48	1	25	191
501 tys.i więcej mieszk.	33	47	3	17	125
Region					
Północny	23	49	2	26	81
Zachodni	35	56	2	6	96
Środkowo-zachodni	24	53	1	23	118
Środkowy	36	43	1	19	157
Wschodni	22	52	1	25	101
Południowo-wschodni	26	56	3	14	114
Południowo-zachodni	19	50	2	29	165
Wykształcenie					
Podstawowe	24	45	4	27	208
Zasadnicze zawodowe	23	51	0	25	203
Średnie	28	55	1	17	362
Wyższe	39	46	3	11	60
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	31	56	4	9	65
Prac.umysł.niż.szczebla	34	52	0	14	136
Pracownicy fiz.- umysł.	14	58	0	28	77
Robotnicy wykwalifikowani	25	36	0	38	62
Robotnicy niewykwalifik.	15	49	2	34	30
Rolnicy	23	61	0	16	24
Prywatni przedsiębiorcy	29	49	0	22	18
Bierni zawodowo					
Renciści	25	48	3	24	113
Emeryci	37	42	4	17	145
Uczniowie i studenci	0	54	0	46	8
Bezrobotni	29	55	1	15	64
Gospodynie domowe i inni	13	62	1	24	91
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	31	46	3	20	96
151 - 225	22	59	0	19	107
226 - 325	25	47	2	27	200
326 - 425	24	52	3	21	181
Powyżej 426 zł	31	50	2	17	210
Ocena własnych war. mater.					
Złe	24	51	1	24	279
Średnie	29	50	1	20	330
Dobre	26	52	3	19	222
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	45	3	25	72
Raz w tygodniu	27	50	2	22	473
Kilka razy w roku	23	58	1	18	227
W ogóle nie uczestniczy	38	39	2	21	59
Poglądy polityczne					
Lewica	25	60	1	15	139
Centrum	29	52	0	19	203
Prawica	29	47	3	20	203
Trudno powiedzieć	23	49	2	26	285

Tabela 5. Czy kobiety pracujące w Pani firmie, zakładzie pracy częściej czy rzadziej niż mężczyźni są (były) przenoszone na wyższe stanowiska? 1 - Częściej niż mężczyźni; 2 - Równie często jak mężczyźni; 3 - Rzadziej niż mężczyźni (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	26	35	27	819
Wiek					
do 24 lat	16	36	17	31	86
25-34	12	26	31	31	163
35-44	11	21	36	33	193
45-54	14	21	41	23	148
55-64	13	30	44	14	115
65 lat i więcej	4	33	36	27	114
Stan cywilny					
Panna	17	25	24	35	92
Mężatka	12	24	36	27	574
Rozwódka	5	35	41	19	35
Wdowa	7	36	34	23	118
Miejsce zamieszkania					
Wieś	12	27	32	28	200
Miasto do 20 tys.	15	34	28	24	119
od 21 do 100 tys.	11	25	37	27	193
101-500 tys.	13	22	39	25	187
501 tys.i więcej mieszk.	6	26	37	31	120
Region					
Północny	12	20	40	28	80
Zachodni	14	27	36	23	93
Środkowozachodni	8	30	20	41	119
Środkowy	14	24	36	26	154
Wschodni	23	26	28	22	101
Południowo-wschodni	4	35	42	19	112
Południowo-zachodni	8	22	41	29	161
Wykształcenie					
Podstawowe	8	25	38	29	207
Zasadnicze zawodowe	13	26	29	32	197
Średnie	14	26	37	23	359
Wyższe	9	34	27	29	57
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	34	30	28	62
Prac.umysł.niż.szczebla	15	28	40	17	136
Pracownicy fiz.- umysł.	14	16	30	40	70
Robotnicy wykwalifikowani	11	15	27	46	63
Robotnicy niewykwalifik.	2	16	34	48	31
Rolnicy	26	20	26	28	24
Prywatni przedsiębiorcy	10	30	15	44	16
Bierni zawodowo					
Renciści	9	35	32	24	113
Emeryci	10	31	43	17	142
Uczniowie i studenci	14	40	0	46	8
Bezrobotni	12	21	40	26	64
Gospodynie domowe i inni	13	24	35	27	91
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	15	20	42	24	96
151 - 225	8	28	33	31	107
226 - 325	13	26	34	27	197
326 - 425	12	27	30	31	176
Powyżej 426 zł	12	26	40	22	207
Ocena własnych war. mater.					
Złe	10	24	40	26	278
Średnie	11	28	33	27	322
Dobre	14	26	32	29	219
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	38	26	28	72
Raz w tygodniu	12	25	35	27	469
Kilka razy w roku	11	26	35	28	218
W ogóle nie uczestniczy	15	24	39	22	59
Poglądy polityczne					
Lewica	12	29	41	17	139
Centrum	14	26	36	24	199
Prawica	10	26	39	25	198
Trudno powiedzieć	11	26	28	35	281

Tabela 6. Czy kobiety pracujące w Pani firmie, zakładzie pracy zarabiają (zarabiały) więcej czy mniej niż mężczyźni? 1 - Więcej niż mężczyźni; 2 - Mniej więcej tyle samo, co mężczyźni; 3 - Mniej niż mężczyźni

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	43	37	16	829
Wiek					
do 24 lat	13	42	20	25	88
25-34	5	46	32	18	164
35-44	2	43	40	15	197
45-54	4	42	40	13	149
55-64	4	47	41	9	116
65 lat i więcej	3	36	41	21	116
Stan cywilny					
Panna	10	36	31	22	93
Mężatka	4	44	37	15	579
Rozwódka	4	39	40	17	35
Wdowa	2	41	40	18	122
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	40	38	18	201
Miasto do 20 tys.	8	45	31	17	120
od 21 do 100 tys.	3	39	39	19	196
101-500 tys.	6	41	39	14	189
501 tys.i więcej mieszk.	4	53	32	11	123
Region					
Północny	2	42	41	15	82
Zachodni	6	42	40	11	94
Środkowozachodni	5	51	22	22	119
Środkowy	9	46	34	14	156
Wschodni	9	36	36	19	101
Południowo-wschodni	1	52	32	15	114
Południowo-zachodni	3	32	49	16	162
Wykształcenie					
Podstawowe	4	32	41	23	209
Zasadnicze zawodowe	5	36	41	19	199
Srednie	4	47	36	13	362
Wyższe	6	79	13	2	60
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	2	82	13	4	63
Prac.umysł.niż.szczebła	2	52	38	8	137
Pracownicy fiz.- umysł.	1	24	44	31	72
Robotnicy wykwalifikowani	11	31	26	32	63
Robotnicy niewykwalifik.	6	38	33	22	31
Rolnicy	2	38	42	18	24
Prywatni przedsiębiorcy	12	47	26	14	20
Bierni zawodowo					
Renciści	3	35	46	16	113
Emeryci	3	44	40	13	144
Uczniowie i studenci	40	0	14	46	8
Bezrobotni	3	40	39	17	64
Gospodynie domowe i inni	7	39	37	17	91
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	4	40	44	12	96
151 - 225	3	35	44	18	107
226 - 325	3	37	35	26	200
326 - 425	5	45	36	14	178
Powyżej 426 zł	7	49	36	8	210
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	37	43	16	281
Srednie	4	41	36	20	327
Dobre	6	52	30	12	221
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	5	34	41	20	72
Raz w tygodniu	5	42	35	18	475
Kilka razy w roku	2	49	38	11	222
W ogóle nie uczestniczy	9	41	36	13	59
Poglądy polityczne					
Lewica	8	44	40	8	139
Centrum	5	48	40	7	200
Prawica	3	41	40	16	204
Trudno powiedzieć	3	40	31	27	284